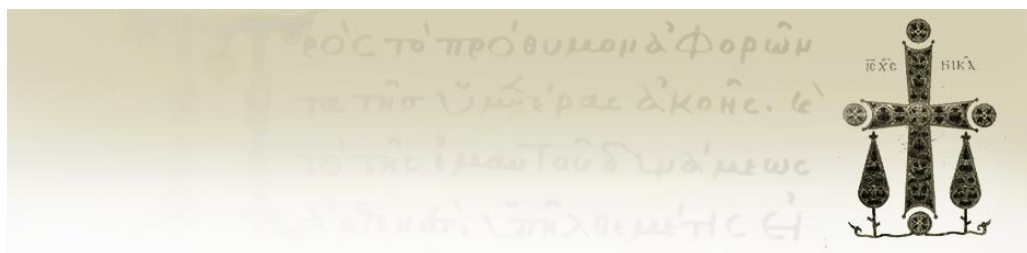

PŘEDPOKLAD SPÁSY ČLOVĚKA V BOHOLIDSKÉM SPOLEČENSTVÍ SVATÉ KRISTOVY CÍRKVE

Podle učení archim. Georgia Grigoriatského

Oslava Boha – záruka oslavy člověka

Poté, co jsme nastoupili *nebeskou cestu svědomité askeze* a pochopili jsme nezbytnost *se střídmostí opanovat naše tělo a s modlitbou a v slzách* jsme začali hledat Hospodina, a konečně poté, co jsme zatoužili připodobnit se Bohu prostřednictvím askeze ve ctnostech a ve svatosti, jak jen to je u člověka možné, přecházíme k praktickému uskutečnění spásy v našem životě. Ta může být ale dosažena jen za předpokladu, že se člověk svému blahému Tvůrci neodcizí, nestane se na Něm nezávislým, ale naopak, začne-li Bohu vzdávat chválu, která Mu náleží, a bude-li oslavovat Jeho svaté jméno: „*Žalmy zpívati budu jménu Tvému, ó Nejvyšší.*“¹ Tím začíná podle archim. Georgia člověk posvěcovat i sám sebe.

Je dobré vědět, že nestvořený Bůh nemá žádnou potřebu v tom, aby jej Jeho stvoření oslavovalo. „Bůh nicméně chce, abychom Ho oslavovali, protože to přináší prospěch nám, lidem. Ochraňuje nás to před nebezpečím samochvály, resp. oslavováním sebe samých falešnou slávou, která nám nepřísluší. Egoismus totiž rodí ctižádost.“² Když oslavujeme Boha, „zachováváme správný způsob soužití se světem a ve světě, uznáváme Ho hodným slávy, neboť je *Stvořitelem, Otcem, Přesvatým, Spasitelem, Alfou i Omegou a Středem světa*, zatímco my jsme Jeho stvořením a žijeme proto, že je to Jeho vůle“³.

¹ Ž 92, 2

² ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: Κυριακή προσευχή. In: *Georgios, archim.: Modlitba Páně*. Brno 2002, s. 19.

³ Tamtéž, s. 19.

Svatí Otcové nám v této souvislosti připomínají, že člověk ve skutečnosti podvádí sám sebe, jestliže v projevech svého ducha oslavuje sám sebe. Naopak, když ale pravdivě oslavuje a prokazuje úctu Bohu, pak si uvědomuje svou přirozenost, cíl své cesty a určení. Člověk si díky tomu může uvědomit, že není středem světa, že není pramenem života a svatosti a že sám o sobě a sám v sobě není nekonečný a nesmrtelný. Jinými slovy, akceptuje tím své omezení.⁴ Svátý Řehoř Palama k tomuto tématu moudře dodává: „Jen tehdy je (člověk) oslavován, když se v Bohu nemůže stát nezávislým na Bohu, když se nemůže stát pseudo-bohem; jen pak se může stát bohem pomocí Boží blahodati; nekonečným a věčným.“⁵ Současný i nedávný politický vývoj ve východní Evropě podle archim. Georgia opět poukázal na to, že když lidé odmítají prokazovat Bohu chválu, stává se, že prohlašují za boha některé z lidí, které pak jako boha zbožňují. Falešné idoly bývají nicméně zničeny a ti, kteří odmítají Boha chválit, se ocitají ve zmatku.⁶ „Ba co víc, lidé, kteří odmítají prokazovat Bohu úctu, jsou namísto chvály nakonec obklopeni utrpením a bídou nevyslovitelných vášní a ďábelských skutků.“⁷

Církev čili Tělo Kristovo jako skutečná účast na zbožštění

Jak ale, a také kde, můžeme dosáhnout dokonalé životní filosofie, o níž hovoří svatý Jan Zlatoústý, a kterou je podle něj prokazování slávy Bohu? Odpověď k nám přichází opět skrze ústa svatých Otců.

Jednou ze základních pravd, vlastních pravoslavnému teologickému myšlení, je, že prostřednictvím svatých tajin se člověk stává účastným na nestvořené Kristově blahodati a sjednocuje se s Ním v jedno tělo a jeden duch. Tento bezprostřední a osobní vztah mezi každým věřícím a Kristem „přivádí i samotné věřící k co možná nejtěsnějšímu sjednocení a obecenství druhá s druhem. Tyto nové duchovní vztahy, k nimž dochází mezi Kristem a lidmi, vytvářejí Církev“⁸. A právě Církev je místem, kde člověk zápasí proti rozpolcenosti své osobnosti, proti individualismu a osamocení, k němuž vede současný svět.

Církev v podání svatého Jana Teologa⁹ - to je Nový Jeruzalém, Nové nebe a Nová země, Nevěsta Kristova, jež v něm žila předvěčně. Vtělením Krista se Církev stala Kristovým tělem, v němž On „přebýval“¹⁰ spolu s námi. Církev se stala jeho Tělem,

⁴ To se stalo i učitelům Izraele, o kterých Pán hovoří v Evangelii podle Jana: „Kterak vy můžete věřit, když jedni od druhých chválu přijímáte, a slávy, která jest od jediného Boha, nehledáte?“ (Jn 5, 44)

⁵ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχμ.: *Κυριακή προσευχή*, cit. dílo, s. 20.

⁶ Archim. Georgios zde hovoří o někdejších komunistických režimech.

⁷ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχμ.: *Κυριακή προσευχή*, cit. dílo, s. 20.

⁸ МАНДЗАРИДИС, Г.: *Обожжение человека. По учению Григория Паламы*. Свято-Троицкая Сергиева Лавра 2003, s. 34.

⁹ Konkrétně v jeho Apokalypse (Knize Zjevení)

¹⁰ Viz Jn 1, 14 a Zj 21, 3

jeho plností, „plností Naplňujícího vše ve všem“¹¹. Takové je christologické, pneumatologické a eklesiologické chápání Církve.

Pozoruhodně se o tajemství a vzniku Církve vyjadřuje svatý Jan Zlatoústý, který o ni hovoří, maje na mysli výklad o kopím probodeném Kristově boku, následovně: „Zde se uskutečnilo nepopsatelné tajemství: „A vyšla krev a voda“¹². Ne bez významu a nikterak náhodně vytekly tyto dva prameny (z Kristova boku), ale proto, že z jednoho i z druhého (pramene) je utvořena Církev. Tomu rozumí ti, kteří jsou zasvěceni do svatých tajin: vodou bývají znovuzrozeni a krví a tělem bývají syceni. Odtud tedy získávají svůj počátek všechny ostatní tajiny.“¹³

„Díky blahodati jsme s Ním sjednoceni vírou a vytváříme jedno tělo jeho Církve, majíce jednu hlavu – Krista; a jedním duchem jsme syceni díky blahodati Všesvatého Ducha; a jeden křest jsme všichni přijali; a všechny spojuje jedna naděje, a jeden je u nás Bůh, jsoucí nade všemi, a skrze všechny a ve všech nás“, píše svatý Řehoř Palama v jedné ze svých homilií. Církve je „nové stvoření“, učiněné Kristem prostřednictvím jeho Vtělení a sjednocení všeho pod jedinou Hlavu – kterou je On sám¹⁴. Nebe a země se sjednotily v Kristu, a v něm se zformovala jediná Církev, mající nebeskou a současně pozemskou přirozenost, v níž jsou současně shromážděni andělé i věřící. Cílem Církve je zbožštění věřících, proto ji (Církev) také svatý Řehoř Palama nazývá „účastí na zbožštění“^{15, 16}

Příslušnost člověka k Církvi, jak učí svatý Řehoř Palama, není nezměnitelný fenomén, ale dynamická realita. Nejedná se zde o výsledek nějakého stvořeného daru, jenž by byl člověku jednou provždy darován, ale zachovává se zbožným životem, a je plodem jeho osobní účasti na nestvořené zbožšťující blahodati. Skrze svaté tajiny Křtu, Myropomazání a Eucharistie se člověk obnovuje a vchází do těla Církve; svou připoutaností ke světu, k tomu, co je cizí Bohu, se však naopak od těla Církve odděluje. Nebezpečí odpadnutí je reálné nejen pro jednotlivé členy Církve, ale i pro celá církevní společenství. Cílem člověka se proto musí stát nejen účast na Kristově Těle, čili „vcházení v obecnství s Kristem“¹⁷, ale rovněž „neustálé vrůstání“¹⁸ do tohoto mystického organismu“¹⁹.

¹¹ Viz Ef 1, 22-23

¹² Viz Jn 19, 34

¹³ МАНДЗАРИДИС, Г.: *Обожение человека. По учению Григория Паламы*, cit. dílo, s. 37.

¹⁴ Viz Ef 1, 10

¹⁵ Csl. причастием обожения

¹⁶ МАНДЗАРИДИС, Г.: *Обожение человека. По учению Григория Паламы*, cit. dílo, s. 52.

¹⁷ Csl. приобщение

¹⁸ Csl. воцерковление

¹⁹ Viz ЕВТИЧ, А.: О Церкви и вечности. Материал подготовил иеродиакон Пантелеимон (Шустов). In: *Встреча – студенческий православный журнал*, 1 (22)/2006.

Společenský charakter Církve

Pravoslavná teologie pohlíží na tajemství Církve zejména jako na tajemství boholidského společenství v Kristu. Dobře známé obrazy Církve z Nového zákona jako *Těla Kristova*, *Vinice*, *Stavby* či *Svatby* a mnoha dalších odhalují právě onen sociální charakter Církve.

Církev je předně *společenství svatých*, jež vychází z obecnství tří Osob Přesvaté Trojice. Život a jednota těchto tří božských Osob je světu předkládána prostřednictvím Církve, aby všichni lidé měli možnost účasti v nich. Církev jako boholidské společenství zachraňuje člověka před duchovní smrtí, neboť on v jejím středu nachází v osobě Krista opětovnou možnost, jednou již kvůli prarodičovskému hříchu ztracenou, díky níž může opět navázat jednotu s Bohem. V obraze Církve jako Těla Kristova lze vidět, jak těsná je jednota jednotlivých osob s Kristem a mezi sebou navzájem; každý jeden věřící se stává nezastupitelnou buňkou v živém organismu Církve, Těla oživovaného blahodatí Ducha Svatého. V případě přirovnání Krista ke svatbě naopak vidíme, že navzdory velmi úzkému sjednocení nedochází k naprostému smíšení jednotlivých osob, které, právě díky svému sjednocení (v manželské svazku), dále existují jako samostatné osoby.

Podle archim. Georgia mimo Církev žije člověk autonomně, egoisticky. Tento stav nepřivádí člověka ani svět kolem něj k jednotě, nýbrž k rozdělení, k samobytnosti a především k egoismu a rozpadu, jehož otcem je ďábel. Člověk se tak dostává pod moc smrti, neboť přestává být oživován životodárnými energiemi Ducha Svatého. Samozřejmě, že i mimo Církev je možné navázat všemožně krásné příbuzenské, přátelské a jiné mezilidské vztahy. Tyto vztahy však nemají spasitelný charakter, neboť nevedou člověka ke společenství s živým Bohem. Člověk si uvědomuje, že vně Církve je nabízena různorodá zábava, oddech, zklidnění, avšak pouze jako náhražka skutečné jednoty a ztišení duše v Bohu. Mezilidské vztahy svým vstupem do prostředí Církve nicméně nezanikají, jak by si mnozí mohli myslet, právě naopak, posvěcují se v ní, proměňují v Kristu a stávají se prostředky jejich účasti v Bohu.²⁰

„Člověk byl stvořen k životu ve společenství s Bohem a skrze něj i se svým bližním, a jakmile toto společenství s Bohem člověk naplní, pak zrealizuje i své vlastní lidství. Vně tohoto společenství není člověk schopen uspět, resp. naplnit svůj cíl, není schopen žít život v jeho plnosti, nenachází smysl pro svou existenci, a nezbývá mu než bloudit po světě jako tulák bez přístřeší. Ve skutečnosti si člověk způsobil své vyhnanství z otcovského domu sám, a kvůli tomu se také nemůže účastnit na životě v Bohu.“²¹

²⁰ Viz ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία. In: *Θέματα εκκλησιολογίας και ποιμαντικής*. Άγιον Όρος 1999, s. 13-15.

²¹ Tamtéž, s. 15.

Jelikož ale ani v tomto vyhnanství nepřestává být člověk Božím „synem“ a Jeho „obrazem“, přece jen pociťuje, ať již vědomě či nevědomě, silnou nostalgii po Bohu a po společenství s ním. Je však natolik nemocný, že pouze svými silami není schopen tohoto boholidského společenství zpět nabýt. „Neboť Boží děti se tak tragicky po svém pádu (v ráji) oddělily (od svého Stvořitele), že neexistuje žádná lidská síla, která by byla s to je znovu sjednotit. A tak se stali jedinci rozdělenými, oddělenými jeden od druhého, vzájemně se podezírajícími a nenávidícími.“²²

Zevnitř této temnoty ale zazářilo světlo Božské lásky v Kristu. Slovo se stalo tělem, aby „Boží děti shromáždilo v jedno“²³ a rozprostřelo své drahocenné ruce na Kříži, aby sjednotilo vše, „co bylo od sebe odděleno“. Kristus se podle svatého Řehoře Palamy stal Eklesiastem, tedy tím, který působí Církev, shromažďuje ji, aby ty, „kteří zbloudili a byli rozeseti, shromáždil v jedno a učinil ze všech jednu Církev a jedno stádce...“²⁴. „Pán (Ježíš Kristus) díky vtělení své Církve přináší ze své milosti člověku, který je ochoten jej přijmout, dar boholidského společenství. Stáváme se členy Církve, neboť se přesvědčujeme o naší vlastní bezmoci, kvůli níž nejsme sami schopni získat zpět ono boholidské společenství, a žádáme Hospodina, aby nám jej daroval. V Církvě se nesjednocujeme jen v jakousi skupinu či masu lidí,“ jak konstatuje archim. Georgios, „kde bychom pak společně vzývali Krista, aby k nám neustále přicházel, jak tomu bývá u protestantů. Kristus nás naopak přijímá do svého svatého Těla, a jedině tak nacházíme sílu sjednocovat se s Bohem a díky tomu i s našimi spolubratry.“²⁵

Teologické základy církevního společenství

Boholidské společenství vytváří v Církvě neustále Duch Svatý, konkrétně působením svatých tajin, díky nimž srůstají věřící v jedno obecné Tělo Kristovo. Poslechněme si, jak o tomto tajemství charakteristicky hovoří svatý Mikuláš Kabasila: „Církev získává svůj význam díky svatým tajinám“²⁶.²⁷

První svatou tajinou, jež vede ke společenství s Kristem, je svatý Křest. Je známo, že svatí Otcové přirovnávali svatou koupel, tedy samotné místo křtu (κολυμβήθραν), ke společné útrobě, z níž se duchovně rodí křesťané, díky čemuž se všichni stávají bratry. Tajemství²⁸ Božské Eucharistie vytváří neustálý pramen obnovy člověka v Kristu a jeho vzájemného obecnství s ostatními. Neboť v jednom chlebu „jedno tělo mnozí

²² Viz tamtéž, s. 15.

²³ Jn 11, 52

²⁴ P.G. 44, 636 B. In: ΓΕΩΡΓΙΟΥ αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 16.

²⁵ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 16.

²⁶ Η Εκκλησία διά των Μυστηρίων σημαίνεται...

²⁷ P.G. 150, 452. In: ΓΕΩΡΓΙΟΥ αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 17.

²⁸ Do českého jazyku byl řecký termín „μυστήριον“ šťastně přeložen slovem „tajina“ (tajemství), neboť plně vyjadřuje teologický smysl tohoto pojmu.

*jsme*²⁹ a přesvatá Krev našeho Spasitele proudí v žilách těch, kteří se účastní na Těle a Krvi Krista, oživuje je a činí je pokrevnými. Existuje snad nějaké jiné, silnější sjednocení, ptá se spolu s námi archim. Georgios, než právě to, které se uskutečňuje ve svaté Eucharistii? Zde se nepochybně uskutečňuje nevýslovné tajemství Božského společenství (Θείας κοινωνίας), jak nás o tom poučuje rovněž svatý Jan Damašský: „Mluví se o společenství – a ono zde skutečně je přítomno, poněvadž skrze něj vstupujeme do obecenství s Kristem a účastníme se na Jeho Těle i na Jeho Božství. Skrze ně vstupujeme do společenství a vzájemného sjednocení, když berouce z jednoho chleba stáváme se všichni jedním Tělem Krista i jednou Krví a navzájem mezi sebou údy, neboť spolu s Kristem tvoříme společné tělo.“³⁰

Archim. Georgios píše o tom, že všechny svaté tajiny mají sociální (obecenství utvářející) eklesiologický charakter, a můžeme dodat, že vytvářejí jednotu všech, účastnících se na Těle Kristově. „Jednota církevního společenství je založena na společné víře celé Církve.“³¹ „Jeden Pán, jedna víra, jeden křest“,³² jak tuto realitu dosvědčuje svatý apoštol Pavel. Společná víra spojuje věřící v jedno svaté společenství, aby všichni dosáhli stavu, kdy budou „jedné duše a jedné mysli“³³. Kdokoli by přinášel jinou víru, jak upozorňuje archim. Georgios, než tu, kterou Církvi předali apoštolové, sám sebe vyčleňuje z tohoto svatého obecenství víry a následně i z obecenství svatých tajin. Jak by jinak bylo možné účastnit se pravých Kristových tajin, když bychom pozměnili učení Církve o Kristu? „Vždyť obecenství v tajinách bez obecenství ve víře by znamenalo pouze určitý druh duchovní schizofrenie,“ jak se o tomto jevu dále jasně vyjadřuje archim. Georgios. Je všeobecně známo, že dnes existuje velmi silná tendence k dosažení snadné tajnodějně jednoty mezi pravoslavnými a jinoslavnými, ovšem, děje se tak dříve, než by k tomu byl dosažen i soulad věroučný. „Nenechme se ale mýlit, lhostejnost ve víře nemůže nikdy vést k vytvoření opravdové církevní jednoty. Církve se vždy stavěla velmi přísně proti těm, kteří tvrdošjně zůstávali v herezi anebo ve schismatu, a na druhou stranu velmi shovívavě k těm, kteří se v pokání vraceli zpět, jak o tom svědčí posvátné kánony naší Církve.“³⁴

Archim. Georgios je všeobecně znám svým odmítavým postojem k otázkám falešného *ekumenismu*, a proto s plnou odpovědností a znalostí věcí upozorňuje v duchu posvátných kánonů na skutečnost, že „hereze a schismata člověka odcírkevňují,“ to znamená, že jej oddělují od církevního společenství. A dále dodává: „Ten, kdo skutečně miluje svého bratra, který byl vyloučen ze Svaté Všeobecné Církve,

²⁹ Viz 1 Kor 10, 17

³⁰ Svatý Jan Damašský. *O pravé víře*. Pravoslavné vydavatelství Světlo světa, Olomouc 1994, s. 34.

³¹ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 18.

³² Viz Ef 4, 5

³³ Viz Fl 2, 2

³⁴ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 19.

nezamlčuje herezi anebo schizma, a to zejména proto, aby dal svému bratrovi příležitost, aby pochopil onu smrtonosnou propast, která vězí mezi ním a živonosným církevním společenstvím a která může být překonána jedině skrze pokání.³⁵

Všichni pravoslavní křesťané tvoří jedno církevní společenství a jednotu dětí „jedné společné matky *Všeobecné Církve*“³⁶, kterou nemůže již nic, ani prostor ani čas, nikdy rozdělit ani rozštěpit.

Formy zachování a projevů církevního společenství

Je zřejmé, že hříšnost obecně, a zejména hříšnost těch členů Církve, kteří svým životem nedosáhli vnitřního posvěcení a svatosti, se odráží zejména ve zhoršení vzájemných pout lásky a společenství s Bohem a s ostatními bratry.

„Každý hřích, jenž je následkem sobectví, má rozdělující a separační důsledky, avšak nikoli v samotném jádru Církve, které je vždy pevně utvrzeno v jednotě Svaté Trojice, ale zejména ve vztahu k jejím členům (věřícím), kteří odpadávají od posvátné jednoty a obecnství.“³⁷ Nutnou podmínkou pro zachování důstojného obecnství v Kristu s Bohem a s ostatními spolubratry je tedy neustálé pokání, trvalá synergie s Boží blahodátí prostřednictvím askeze a duchovního zápasu, ale též úsilí vedoucí k odseknutí hříšné vůle, očištění od vášní a získání pokory a lásky. „Pouze stavební kameny opracované skrze askezi mohou být použity ke zbudování svaté stavby Církve (την αγίαν οικοδομήν της Εκκλησίας).“³⁸

Archim. Georgios věřícím připomíná, že důsledná obnova těch, kteří zhřešili a kteří se navraceli zpět do církevního obecnství, se ve starobylé Církvi děla prostřednictvím veřejného vyznání hříchů (zpovědi), konaným před svatým Přijímáním a před tváří biskupa. Biskup, jenž představoval všeslitovného Boha Otce, přijímal pokání hříšníka jako marnotratného syna, navracejícího se bratra v Kristu, na nějž vzkládal ruky, odpouštěl mu mocí Ježíše Krista hříchy a znovu jej usmiřoval s Bohem a jeho bratry. Kajícník poté přistupoval ke svaté Eucharistii, v níž mu biskup předkládal Svaté Dary, aby z nich mohl tento věřící čerpat duchovní veselí spolu s ostatními, kteří se svatých tajin v ten den účastnili.

Dnes se taková obnova děje nikoli nutně před biskupem, a nikoli běžně před církevní veřejností, nýbrž před duchovním otcem, a je tajná. K vyznání hříšníka dochází před duchovním otcem z toho důvodu, neboť on je nejen obrazem Boha, ale rovněž obrazem celého místně shromážděného církevního společenství. Vyznání hříchů, tedy zpověď, o níž hovoříme, má i dnes svůj eklesiologicko-spoolečenský, a nikoli individualistický, charakter, a to i přesto, že neprobíhá veřejně, jak tomu bylo na

³⁵ Tamtéž, s. 19.

³⁶ Viz 67. pravidlo Kartágenského sněmu

³⁷ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 20.

³⁸ Tamtéž, s. 20.

počátku. Zahrnuta je zde totiž celá Církev, která se zajímá o každého svého člena, jak pozemská (ona zápasící), tak i nebeská (ona oslavující, vítězná), do jejíhož lůna se hříšník navrácí.

Úloha posvátných kánonů je v této věci podle archim. Georgia zcela zásadní. Uvědomujeme si totiž, že posvátné kánony nejsou pouze nějakou legislativní normou, ale pastýřskými nástroji, které chrání a vyjadřují, na konkrétním místě a čase, tajemství Církve jako tajemství *boholidského společenství*. „Zachovávání posvátných kánonů napomáhá každému členovi Církve, aby žil v jednotě a v harmonii uvnitř všeobecného těla Církve, aby snad lidská slabost nenarušila vzácnou jednotu Církve a nezmařila její cíl.“³⁹

Všichni společně, celá Církev, duchovenstvo i laici, se v tajemství církevního společenství „shromažďují“, „scházejí ke společné oslavě Boha“, krácejí po cestě vedoucí k Božímu království, na níž následují svého Pána, Ježíše Krista. Biskup a presbyteři získali dar vést ostatní a kráčet na čele celého zástupu směřujícího k Nebeskému království, jež oni vedou jako pastýři své stádo, avšak ani oni nezůstávají nad ním anebo mimo něj. Oni nevládnou, nýbrž slouží k zachování jednoty svého církevního stáde. Presbyteři v tomto zástupu představují poradní sbor biskupů a radu Církve, jak o tom svědčí jejich pozice kolem biskupského trůnu v oltáři. Biskup (episkop) je pak tím, kdo spravuje Církev (svou episkopii) spolu s presbytery v duchu sborovosti (synodálně) a prostřednictvím této jejich vzájemné posvátné jednoty svědčí o charakteru Církve jako o *společenství*. Poslechněme si, jak o této velké pravdě svědčí svatý Ignátios Antiochijský ve svém „Poslání“ adresovaném Církvi v Korintu: „Vaše ctihodné presbyterium (shromáždění presbyterů – kněží), hodné Boha, je s biskupem zajedno jako struny s kytarou. Proto vaše jednomyslnost a souzvuk v lásce zpívají o Ježíši Kristu.“ (viz List Korintským, IV.⁴⁰)⁴¹

Vycházejí ze zkušenosti Církve, archim. Georgios doporučuje, aby se každá farnost a každý monastýr řídil a byl veden ve stejném sborovém duchu. Představený obce či monastýru přitom členy farnosti pouze neřídí (nepřikazuje jim), ale spíše vede ostatní bratry, duchovní osoby i laiky k harmonii, aby s jeho pomocí mohli vzájemně přispívat, díky svým duchovním darům, ke stabilitě společné stavby církevního těla (obce, monastýru, Církve). Duch Svatý, jenž je společným pramenem všech duchovních darů, vytváří nakonec jednotu v mnohosti. Díky tomuto principu prožívá věřící uvnitř farnosti (jakož i mnich uvnitř monastýru) tajemství Církve nikoli nějak povrchně, abstraktně či neosobně, ale prožívá jej jako „na určitém místě a v určitém čase zjevenou Církev, představující společenství osob v Kristu, shromážděné v jedno

³⁹ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 21.

⁴⁰ Spisy apoštolských otců. Kalich, Praha 2004, s. 118.

⁴¹ Viz ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 22.

tělo, v jedno bratrstvo, v jednu rodinu⁴². Výraz užívaný k vyjádření tohoto posvátného shromáždění: *na jednom místě a v čase* (ἐπί το αὐτό⁴³) představuje podmínku k tomu, aby křesťan mohl prožívat tajemství Církve skutečně, a nikoli pouze idealisticky, ale jako zcela konkrétní, historické a boholidské společenství v Kristu.

„V takovémto shromáždění se setkáváme s Bohem i s naším spolubratrem. Bez této formy shromáždění (ἐπί το αὐτό) nemůžeme být spaseni, neboť „*Solus Christianus - Nullus Christianus*“.⁴⁴ Tuto zkušenost vyjádřil mimo jiné právě i svatý Ignátios Bohonosce, který efezským věřícím napsal: „Kdo tedy do shromáždění (ἐπί το αὐτό) nechodí, už se vyvyšuje nad ostatní a tím sám sebe odsuzuje.“ (*List Efezským*, ibidem, V,3⁴⁵)

Nesmíme dopustit, aby se církevní obec stala jen nějakým náboženským byrokratickým úřadem anebo institucí, jež by byla založena za účelem uspokojování náboženských potřeb svých členů. Naopak, musíme usilovat o to, aby se církevní obec stala centrem naší duchovní jednoty a obecnstvím všech členů farnosti, kde nejvyšším cílem bude i nadále všeobecná proměna života věřících, jejich vzájemných vztahů a světa, v němž žijí, na Boží království.

Během liturgických obřadů při společných shromážděních věřících ve farnosti se jednotliví členové sjednocují zejména v modlitbě, aby mohli společně oslavovat Pána: *jedněmi ústy a jedním srdcem* a jsou podněcováni k tomu, aby *milující druh druhu jednomyslně vyznávali* společnou víru Církve. Svou lásku musí tito členové farnosti projevovat také ve svých vztazích mimo chrám, ve vztazích s ostatními lidmi,

⁴² Viz ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 23.

⁴³ Prof. John Romanides ve své studii „Eklesiologie svatého Ignátia Antiochijského“ (viz www.romanity.org) vysvětluje kromě jiného i teologické pozadí pojmu „epi to auto“ a uvádí k tomu následující: „Církev, jež se projevuje lokálně (doslova se manifestuje), bývá spasena díky Otci, který neustále posílá svého Ducha, aby Ten zformoval Kristovo Tělo shromážděné „epi to auto“, tedy na určitém místě a v určitý čas, za účelem konání svaté Eucharistie.“

„Pojem Církve představuje pro svatého Ignátia místní obec. Význam Církve jako neustálé trvání skrze společnou Eucharistii „epi to auto“ se zcela konkrétně projevuje i na skutečnosti, že ačkoli dávní křesťané přijímali svatou Eucharistii denně, ve svých příbytcích, z odložených Svatých Darů, které si s sebou přinášeli domů již posvěcené z chrámu, bylo považováno za naprosto nutné, aby se účastnili též společných nedělních bohoslužeb, dokonce i v dobách těžkého pronásledování. Absence věřícího na společné Eucharistii v chrámu ze strachu před pronásledováním byla považována za důkaz, že se daný křesťan stal znovu sluhou ďábla.“

Pojem „epi to auto“ se nejčastěji vyskytuje ve Skutcích svatých apoštolů, ale i v samotném Evangelii: viz Mat 2, 34, Luk 17, 35, Sk 1, 15; 2, 1; 2, 44; 3, 1; 4, 26 či 1 Kor 7, 5.

Sk 1,15: „...a byl zástup lidí, „spolu shromážděných“ okolo sta lidí...“; Sk 2,1: „...a když přišel den padesátý, byli všichni „jednomyslně spolu“.“; Sk 2,44: „Všichni pak věřící byli pospolu...“ Ve všech těchto případech je přeložen výraz „epi to auto“ spíše opisem, neboť v češtině nemá tento pojem svůj vhodný přímý ekvivalent.

⁴⁴ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 23.

⁴⁵ *Spisy apoštolských otců*, cit. dílo, s. 119.

zachovávající vždy ducha ohleduplnosti, odpuštění, trpělivosti, vzájemné pomoci a laskavosti, jak to bylo samozřejmé mezi prvními křesťany v jeruzalémské církvi.

„Z výše uvedeného je pochopitelné, proč je farnost vnitřně stmelována nejen eucharisticky, nýbrž i geograficky, poněvadž ji tvoří křesťané z určité geograficky vymezené oblasti, a ti také přicházejí za účelem společného díkyvzdání ke svým místním, kanonickým pastýřům.“⁴⁶

Archim. Georgios si klade následující otázku, na niž v zápětí také odpovídá. Jestliže se ke společnému shromáždění v chrámu nesejdou křesťané, kteří pochází ze stejného okolí (obce, městské čtvrti), jak pak mohou Bohu předkládat své každodenní porušené životní vztahy, které byly nakaženy působením zla, aby mohly být nakonec proměněny v Kristu? Při nedělení shromáždění v chrámu se tak na příklad setkávají dva členové farnosti, kteří jsou navíc sousedé a kteří se kvůli nějaké nepříjemné záležitosti spolu pohádali, a právě zde nacházejí příležitost ke vzájemnému usmíření, odpuštění a sjednocení v Kristu při přijímání ze společného Kalichu. Ve stejném prostoru nedělního církevního shromáždění potkává také pravidelně dobrý pastýř - místní duchovní otec - své duchovní děti, aby jim mohl pomoci a vést jejich život k lásce a k jednotě, díky nimž lze dosáhnout dokonalého církevního společenství.

Na druhou stranu je třeba říci, že současná struktura společnosti, zejména ve velkých městech, představuje stále větší komplikace a obtíže pro zachování uspořádaného farního života, přičemž hlavním důvodem se zdá být velký počet věřících na jednu farní obec a rovněž časté změny bydliště jejich členů. Také proto představuje proces organizování farního života ve velkých městech v dnešní době nemalý pastýřský problém.

Dodejme zde, že tajemství Církve jako boholidského společenství se naplňuje a projevuje předně ve svatých Tajinách, ale rovněž ve shromáždění věřících, ve sněmovní činnosti, v duchovním životě monastýrů, ale i uvnitř křesťanských rodin, a v neposlední řadě ve vzájemné lásce křesťanů, aniž by se tím toto tajemství vyčerpávalo. Archim. Georgios je přesvědčen, že při výše uvedených posvátných událostech Církve získávají ti, kteří se účastní tajemství Krista a vcházejí s ním a se svými spolubratry ve víře ve vzájemné obecnství, zkušenost dokonalého sjednocení v Bohu, a očekávají jeho naplnění. Nejdokonalejší prožitek plnosti této božské jednoty nacházejí věřící v tajině svaté Eucharistie, neboť zejména v ní se sám Bůh nabízí k otevřenému *společenství a jednotě člověka s Bohem*. Křesťané se účastní božského pokrmu (Večeře Páně), jsouce naplnění radostí, a niterně vyhlížejí svou účast na věčné Večeři Páně a královské slavnosti Paschy.

Boholidské společenství, k němuž dochází uvnitř Církve, není přitom ničím symbolickým, není žádným pomíjivým snem. Jde o pravdivou skutečnost, kterou

⁴⁶ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 24.

umožnil sám Pán díky svému Vtělení, a která spěje ke svému naplnění v posledním dni (την εσχάτην ημέραν), kdy se vše navrátí k Bohu Otci skrze Krista v Duchu Svatém. Sám Logos nyní v Církvi usiluje o to, aby se ono univerzální společenství celého stvoření v Bohu mohlo uskutečnit. Skrze něj (Boha Slova) a díky němu Církev jako společenství sjednocuje člověka s Bohem, ale rovněž všechny živé s těmi, kteří zesnuli, a nás, lidi, spolu s anděly. Podle archim. Georgia dokonce i nerozumné stvoření (příroda, zvířata), které sténá spolu s padnuvším člověkem, nalézají v Církvi možnost svého návratu zpět do Boží náruče.⁴⁷

Nezapomínejme, že Kristova Církev již nyní prožívá jitro nevěčerního dne Božího Království, jitro všeobecného sjednocení všeho stvoření, a opěvuje svého Pána ve shromáždění svatých, jak tuto pravdu dosvědčuje jedenáctá modlitba z každodenního cyklu světelných jitřních modliteb, tiše předčítaných knězem v oltáři, jež jsou ve své podstatě výrazem věčného a eschatologického jitra naší Církve: „*Bože, Bože náš, jenž jsi duchovní i rozumné mocnosti z vůle své stvořil, tebe prosíme a snažně žádáme: přijmi náš usilovný chvalozpěv se všemi tvory svými, a dej hojné dary dobrotivosti své, neboť před tebou sklání se každé koleno nebeských, pozemských i podsvětních bytostí, a vše, co dýchá a každé stvoření opěvá nevýstižnou slávu tvou, neboť tys jediný Bůh pravý a mnohomilostivý.*“

O stejném zjevení ve smyslu eschatologického rozměru pravoslavní svědčí sama Církev prostřednictvím své hymnologie, jež se odráží mimo jiné i v ikonografické výzdobě pravoslavního chrámu. Právě zde jsou přítomni všichni svědkové víry: starozákonní patriarchové, proroci, spravedliví, apoštolové, mučedníci, ctihodní, hierarchové a samozřejmě i všichni ostatní světcí (muži i ženy), kteří se účastní společného mystického tance s anděly, jsouce sjednoceni a vykoupeni mocí Vtěleného Všedržitele Krista, a takto společně vzývají celé stvoření, aby se této božské oslavy rovněž zúčastnilo.

„Podle tohoto chápání není Církev pouze nějakou oddělenou částí světa,“ jak připomíná archim. Georgios, „nýbrž samotným středem proměnění, sjednocení a spásy celého světa v Bohu. Skrze Církev a uvnitř Církve se svět stává účastným božského života a nachází svůj smysl (τόν λόγον) v jedinečném Božím Slovu (εις τόν μοναδικόν Λόγον του Θεού).“⁴⁸

Michal Dvořáček

V Brně dne **27. května 2018**

Svátek svaté Padesátnice

⁴⁷ Viz ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ.: *Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία*, cit. dílo, s. 25-26.

⁴⁸ Viz tamtéž, cit. dílo, s. 27.